

Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Journal Of Turkish Language and Literature Studies in Balkans
Cilt 2/Sayı 1/Kış 2020 - Volume 2/Issue 1/Winter 2020
ss-pp: 153 - 157

Kitap Tanıtımı / Book Reviews

Saadet ÇETİN*

Mustafa İSEN, Bir Muhacir Köyünün Hikâyesi Nalköyü,
Kapı Yayınları, İstanbul, 2019.

Giriş

Uzun yıllar Osmanlı toprağı olan Rumeli'den 93 Harbiyle başlayan göç dalgası Balkan Savaşları yıllarında artarak devam etmiş, Lozan'da Yunanistan ile yapı-

* Öğr. Gör., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi, saadetcetin@etu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4165-1016.

lan mübadele görüşmeleri ciddi bir sorun haline gelmişti. Belli dönemlerde vuku bulan toplu göçlerin yanı sıra, Balkanlardan Anadolu'ya göçler sürekli devam etti. 93 Harbi sonrasında başlayan göç dalgasında 5,5 milyon kişinin Anadolu'ya geldiği düşünülmektedir (İsen, 2019: 23). 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında, Balkanlardan toplamda 440 bin kişinin; 1923-1939 arasında ise Yugoslavya'dan 115.427, Romanya'dan 117.095, Yunanistan'dan 384 bin, Bulgaristan'dan 198.668 kişinin göç ettiği bilinmektedir (Ağanoğlu, 2013: 305).

Kapı Yayınları'ndan çıkan *Bir Muhacir Köyünün Hikâyesi Nalköyü* isimli eser de işte bu göçlerle kurulan Nalköyü'nü odağına alır. Mustafa İsen kitapta, atalarının gelip yerleştiği bir muhacir köyü olan Nalköyü'nde geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarından kalan izlenimlerini aktarmaktadır. 1883'te Bulgaristan'daki Pravadi'nin köylerinden göç ederek Adapazarı'na yerleşen muhacir grupları bu hazin yolculuğun ardından Nalköyü'nü kuruyorlar. 1937'ye kadar devam eden bu göçlerle muhacir köylerinin nüfusu artıyor ve bölgenin şu an görülen çok kimlikli zengin yapısı oluşuyor. İsen, çocukluğunun geçtiği köyü kaleme aldığı *Nalköyü*'nde hem çocukluk ve ilk gençlik yıllarına dair hatıralarını hem de bu yılları ve kişiliğini şekillendiren coğrafyayı tarihi, ekonomisi, kültürü ve insanıyla birlikte ele almıştır.

Çeşitli bürokratik ve siyasi görevlerde de bulunan Mustafa İsen Klasik Türk edebiyatı profesörüdür; tezkire türünden hareketle biyografi yazma geleneğinin akademik sahada çalışılmasına katkı sağlamıştır. Klasik Türk edebiyatı üzerine yaptığı çalışmaların yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalan Türk edebiyatlarına da ilgi gösteren İsen'in, *Balkanlar'da Türk Çocuk Şiiri*, *Balkanlar'da Türk Çocuk Hikâyeleri* isimli antoloji çalışmaları bulunmaktadır.

Muhacir kökeni dolayısıyla Rumeli coğrafyasına özel bir ilgi gösteren İsen'in, *Bir Muhacir Köyünün Hikâyesi Nalköyü* isimli çalışması da muhacir kimliğinin bir verimi olarak dikkat çekmektedir. "Önsöz"de neden böyle bir eser yazmaya ihtiyaç duyduğunu kaleme alırken İsen, Sakarya milletvekilliği döneminde ilçe ve köy ziyaretlerinin kendisinde yarattığı farkındalığı sebep göstermektedir. Bu ziyaretlerde dikkatini çeken etnik ve kültürel çeşitliliğin mimariden toplumsal hayatın birçok noktasına nasıl yansıdığına işaret eden yazar, bunları çocukluk hatıralarıyla harmanlayarak köyünün hikâyesini yazmıştır.

İsen'in bu eserine benzer nitelikte yakın zamanda çıkan bir başka kitap daha var: Yine bir Klasik edebiyat profesörü olan Cemal Kurnaz'ın 2018 yılında yayımladığı *Bir Köy Vardı* isimli eseri. Kurnaz da *Bir Köy Vardı*'da doğup büyüdüğü köyünün coğrafyasını, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısını, sözlü edebiyatını örnekler vererek detaylı bir şekilde kaleme almıştı. Behice Boran'ın başlattığı köy mo-

nografisi çalışmalarının akademik alanda rağbet gördüğü bilinmektedir. Hayatın her alanında yerelden küresele doğru yaşanan değişim dolayısıyla köy folkloru ve köylü tipinin de değişmeye başladığı günümüzde bu tür çalışmaların önemi ortadadır. Ancak bu akademik monografilerden farklı olarak, Cemal Kurnaz ve Mustafa İsen'in eserleri bu katkıyı birinci ağızdan ve hatıralarıyla harmanlayarak vermeleri açısından dikkat çekici çalışmalardır. Bu sebeple söz konusu çalışmalar, ilgili köy hakkında çeşitli tespitlerin ötesine geçerek, insan faktörünü daha fazla ön plana çıkarmakta; neyin, neden ve ne tür duygularla yapıldığını anlamlı kılmaktadır.

“Önsöz”ün ardından gelen “Nalköyü: Bir Hal ve Geçmiş Denemesi”, kitabın 23 sayfasını teşkil ediyor. Bu bölümde İsen, Türk grupların Rumeli coğrafyasına yerleşmelerini ve yüzyıllar süren yaşanmışlıklarıyla bölgeyi vatan haline getirişlerini, ardından gelişen siyasi sebeplerle Anadolu'ya göçlerini anlatarak başlıyor. İsen, bu göçlerden ilkinde Adapazarı bölgesine yerleştirilen muhacirlerden Nalköyü'nü kuran grubun Rumeli'nin hangi bölgesinden geldiğini ve daha öncesinde hangi Türk boyunun buraya yerleştirildiğini de tespit ediyor. Nalköyü sakinlerinin muhacirlik kimliğinden önce özünde kimler olduğuna detaylı cevapların verildiği bu bölüm, kitabın tarihî arka planını oluşturması bakımından da önem arz etmektedir.

Bu bölümün ardından gelen “Muhacir Köylerinde Yerleşim” ve “Çevre Komşularımız”, Nalköyü ve çevresindeki köylerin bir anlamda anatomisini çıkaran yazılar. “Muhacir Köylerinde Yerleşim” başlığında yazar muhacir köylerinin hemen hepsinde gözlemlenebilen ortak yapıya dikkat çekiyor. Bir yol ve onun etrafına ip gibi dizilen, caminin etrafında kümelenen kahve ve dükkanlarından oluşan, uzun ve planlı kurulumuyla muhacir köyleri bu dış görüntüsüyle çevre köylerden ayrılıyor. Bunun yanı sıra bir muhacir evinin genel görünümü ve bölümleri hakkında da bilgiler veriliyor. Avlulu ve genel itibarıyla iki katlı yapısı, bahçesinde muhakkak belli çiçek türlerinin yetiştiriliyor oluşu, kullanılan eşyalar, evi sokaktan ayıran ve mahremiyeti vurgulayan büyük kapısı mimari bir özellik olmasının yanında köy sakinlerinin ev, aile ve toplumsal hayat ile olan ilişkilerini de yansıtan önemli izler.

“Çevre Komşularımız”da ise Manav, Laz, Çerkez ve Abaza köylerindeki yapı benzer bir içerikle ele alınıyor. Burada dikkati çeken her birinde farklı, karakteristik bir yerleşimin olması ve herkes tarafından bunun bilinerek olduğu gibi kabul edilmesi. Muhacir köylerindeki yola paralel dizilime karşılık diğer köylerin merkezi bir alanın etrafında kümelenen evlerden oluşması bu farklılıklardan biri. Yine Çerkez ve Abaza köylerinde görülen tertip ve düzenin bölge halkı tarafından farkındalık ve takdirle ifade edilmesi, Manav köylerinin daha küçük ve biraz

daha dağınık bir yapısının bulunması, mimarinin yanı sıra köylerin ekonomik olarak geçim kaynaklarının da farklı ürünler üzerine yoğunlaşıyor olması ilk başta dikkat çeken karakteristiklerden. Yerleşim yapısı, mimari, ekonomik faaliyetler ve kitabın ilerleyen sayfalarında anlatılan geleneklerde ortaya çıkan bütün bu farklılıklara rağmen cami ve pazar gibi ortak alanların birlikte paylaşımı, kız alıp verme, düğün-cenaze merasimlerine katılma gibi toplumsal hayata şekil veren durumlarda birliktelik vardır. Ancak hiçbir köyün diğer köylerden görüp fikir alarak kendi köyünde herhangi bir değişikliğe gitmemesi de oldukça dikkat çekici bir ayrıntı olarak karşımıza çıkıyor. Anlaşıyor ki bu insanlar birbirlerinden ayrıştıkları hususların farkında olmakla birlikte kabul ve hoşgörü çerçevesinde kimliklerini koruyarak bir arada yaşamaya devam edebiliyorlar.

Devamında gelen “Nalköyü’nde Sosyal Hayat”, “Küçük Ticari Alan: Ferizli Pazarı”, “Nalköyü’nde Küçük İşletmeler”, Nalköyü’nde yönetim, eğitim, dini hayat, düğünleri, doğum ve sonrası, ziraat, yemek kültürü gibi konulara odaklanan bölümler, 8-10 sayfadan oluşuyor. Her bir başlıkta köyün ilgili konudaki karakteristikleri açıklanıyor. Yazarın o konuyla ilgili kendi çocukluğundan anımsadığı hatıralarla bu bilgiler birleşince daha anlamlı ve keyifli bir hâl alıyor. Özellikle muhacir ağzıyla verilen ifadeler okunan bölümü adeta bir film karesi hâline getiriyor. Kitapta konuyla ilgili harita ve fotoğraflara da sık sık yer verilmiş olması bu etkiyi daha da artıran bir husus.

“Sonuç Yerine” başlıklı bitirişin ardından gelen “Kaynakça”da Nalköyü’ne yerleşen muhacirlerin geldiği Pravadi bölgesi ile ilgili tarihi kaynaklara ve Delio-man ağzı sözlüğüne yer veriliyor.

Yazar her ne kadar eserinin bilimsellikten uzak ve kişisel hafızasının ürünü olduğunu söylese de *Bir Muhacir Köyünün Hikâyesi Nalköyü*, çeşitliliklerin modern dünya çarkından geçerek tekleşmeye başladığı, şehir köy ayrımının neredeyse yok denecek kadar azaldığı günümüzde bir anlamda kültürel belge niteliği olması bakımından önem arz eden bir kaynaktır. Şu an bile hatırlanamayan daha otuz kırk yıl öncesine ait geleneklerin gelecek nesillere aktarılmasında bu tür eserler daha önemli hale gelmektedir.

Eser Nalköyü ve komşu köylerinden hareketle etnik, kültürel çeşitliliklerin her zaman içinden çıkılmaz sorunlara sebep olduğu gibi bir öğrenilmiş kanının doğruluğunu sorgulatması açısından da dikkat çekicidir. Manav, Abaza, Muhacir, Laz vb. yirmiden fazla etnik grubun bir arada sorunsuz bir şekilde yaşadığı bu coğrafya, insanlık adına her türlü farklılığa rağmen bir arada yaşanabileceğine dair umudu güçlendirmektedir.

Gerek *Bir Köy Vardı* gerekse *Nalköyü* gibi eserler yaşadığımız ülkeyi daha

derinden ve gerçek bir şekilde tanımak ve insanını anlamak bakımından ciddi bir rol üstlenmektedir. Bu çeşitliliğin akademik derleme türü çalışmalarla literatüre kazandırılması elbette önemlidir. Ancak birebir yaşayan ve hissedilen birinin kaleminden çıkan bu edebi ürünler çeşitliliğin zenginlik demek olduğunu daha iyi yansıtmaktadırlar. Bu tür eserlerin yaygınlaşması her bakımdan faydalı olacaktır.

Ele aldığı coğrafya ve insan grubu bakımından bu eserin yalnızca Sakaryalı-lara veya muhacirlere hitap ettiği gibi bir yanılgıya da düşmemek gerekir. Kökü kırsal kesime dayanan hemen herkesin kendinden, ailesinden, atalarından bir şeyler bulabileceği bir eser olan *Nalköyü*, okura, köy hayatını bilfiil tanımasa bile ninesinin dedesinin anlattıklarını yeniden hatırlatacak anekdotları içermektedir.

Ayrıca bu tür eserler, başka coğrafyalarda yetişmiş insanlar tarafından okunduğunda ve aynı uygulamaların kendi doğup büyüdüğü yerde yapıldığını gördüğünde, kafasında büyüttüğü “öteki”nin aslında o kadar da “öteki” olmadığını anlamasını ve insanların birbirine daha hoşgörüyle yaklaşmasını sağlayacaktır.

Eserden yola çıkılarak söylenecek bir başka temenni ise akademiye ve hocalığı önemsediğini her fırsatta dile getiren Mustafa İsen’in hocalık yolundaki öğrencilik, asistanlık yıllarını, akademik hayatına dair olan hatıralarını da kaleme almasıdır. Böylesi bir eserin akademiye bir hayat tarzı olarak seçen ve seçecek olanlara ne kadar ufuk açıcı olacağı ve yol göstereceği kuşkusuzdur.

Kaynakça

Ağanoğlu, H. Yıldırım. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanların Makûs Talihi Göç. 8. Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.